

AGNI

Nr 196 - årg. 50 - Nr 3 - Hösten 2001

När mardrömmen blir verklig

Den 11 september 2001 blev en mardröm synlig och påtaglig verklighet. Filmindustrin och science-fictionlitteraturen har länge gestaltat skräckscenarier – ofta med ansiktslösa terroristorganisationer som sataniska aktörer – för att kittla människors nerver och framkalla den egenomligt sammansatta njutning som hemskheter, betraktade från åskådarpåls, kan framkalla hos människor. Nu blev skräckbilderna förvandlade till historisk verklighet mitt i vårt liv nu.

Då blir också vår rädsla reell. Då söker sig människor till varandra för att få den trygghet som de levande kan ge till de levande. Då händer något på ett

djupare plan än sinnesretningarnas och sensationernas, det plan vi brukar kalla det existentiella.

Att världen är en riskabel plats och att varken det öppna samhället, de västerländska livsstilarna, demokratin eller livet självt har några säkra garantier – allt detta visste vi redan med vårt förstånd. Händelserna i New York och Washington har understrukit det på ett överstarkt och ofrånkomligt sätt.

De vulkan- och jordbävningsskatastrofer som ofta drabbar olika platser på vår jord har en motsvarighet som kan kallas den mänskliga naturkatastrofen. Lagrad bitterhet och länge uppladdat hat, som är kon-

centrerat i vissa små enklaver runt om i världen, kan utlösa död och förstörelse i massformat. Vi har sett det förr i historien och vi ser det nu igen. Det finns en farlig sprängkraft i människans natur som det inte går att blunda för.

Däremot finns inget som säger att denna farliga kraft är förutbestämd att kuva oss och utplåna den vilja till vishet, rättvisa och empati som också i rikt mått kännetecknar vårt släkte. Vi har alla ett stort ansvar i den rådande situationen. Det handlar om att försvara civilisationen i vårt eget inre.

Låt mig förtydliga: Det har alltför ofta hänt att stora katastrofer fått männis-

kor att blint slå mot varandra, utpeka vissa folk som onda, drivs in i häxprocesser eller främlingshat. Så förblindas vi av den dumhet som alltid lägger sig på lur för oss människor.

Då framträder det som för några år sedan blev kallat "dumska". Det är den livsfarliga syntesen av dumhet och ondska. Den har ingenting att göra med högre eller lägre intelligens, däremot med tankelättja och ovilja att inse det man faktiskt kan se. Alla vet vi – om vi vill veta det – att det ojämeförligt största antalet människor i alla länder och av olika tro delar en känsla av avsky och rädsla inför det illdåd som sattes i verket den 11 september. Vi vet att de känslor av oro, sorg och vrede som vi själva känner delas av människor över alla etniska, kulturella och religiösa gränser. Mänskligheten står i dag mycket mer enad än splittrad inför den förfärliga händelsen i USA.

De känslor som nu väljer fram är alla sådana som måste få plats och uttryck.

Känslor är obestridliga fakta men vi har ansvar för hur vi hanterar dem så som de förnuftsvarer ser vi också är.

Till de känslor som tydligt framträder – till exempel i våra skolor – är bitter sorg över världens orättvisor. Ungdomar från länder som under lång tid drabbats av terror, övervåld och krig och som ofta förlorat anhöriga, sörjer över att de solidaritetskänslor som växer fram när terrorn drabbat ett stort västland inte visats de folk de själva tillhör. De jämför på detta sätt och de har all rätt att göra så. Deras egna oläkta sår börjar blöda på nytt.

Den kluvna sorg detta handlar om är lika respektabel, äkta och mänsklig som den sorg och medkänsla vilken vi med all rätt känner för de tusentals oskyldiga offren för terrorådet i USA. Också detta är vi moraliskt skyldiga att se. De insikter vi då vinner kan bli en avgörande tillgång i det praktiska arbetet för en värld som är bättre än den vi nu lever i.

Vill vi försvara civilisationen, handlar detta i hög grad om ett arbete inom oss själva. Ett sådant inre arbete förutsätter samtal och människors möten. Kampen om en framtid värd namnet utspelar sig på denna inre nivå minst lika mycket som i politikens värld. Den fruktbara kampen på den inre nivån är dessutom en nödvändig förutsättning för en demokratisk politik och kultur.

Det är möjligt att mar-drömmen som nyss blev verklighet kommer att förstärka insikten om det ansvar som varje enskild människa därmed har för vår fortsatta historia.

Bo Nylund

Artikeln har varit publicerad i Upsala Nya Tidning. På initiativ av FN:s kommission för mänskliga rättigheter i Bogota, Colombia, har denna artikel översatts till spanska och distribuerats till latinamerikansk press.